

Författarcentrum Syds yttrande gällande Regional kulturplan för Skåne 2025–2028

Vårt yttrande gällande Regional kulturplan för Skåne 2025–2028 rör i första hand avsnitten kring litteratur, bibliotek och folkbildning. Först vill vi påpeka att vi uppskattar skrivningarna om stöd, tillgänglighet och samverkan gällande ovanstående områden.

Vi ser gärna ett än större fokus på

- **En orientering på det lokala**

I scenkonst är det lokala självklart på grund av att framförandet (oftast) sker av lokala aktörer i realtid på en lokal scen. Det är inte lika givet på bibliotek vars verksamhet gärna lyfter den nationellt och internationellt framgångsrika litteraturen och dess företrädare.

Folkbibliotekens kärnområden är, enligt vår uppfattning

- o Läsfrämjande – läsande som en utvecklande konstart
- o Livslångt lärande – lärande initieras, utvecklas och delas
- o Den kreativa medborgaren – kreativitet initieras, utvecklas och delas
- o Den demokratiska medborgaren – demokratiska processer initieras, lärs och hanteras

På samtliga dessa områden är den lokala författaren en resurs.

På framåtriktade bibliotek har det skett en förskjutning från att tillgängliggöra samlingar till att arbeta proaktivt, inkluderande och förmedlande (ofta med samlingen som medel för det arbetet). Om folkbiblioteken dessutom ska kunna nå alla sina potentiella användare, kunna skala upp sin verksamhet, krävs det en involvering av lokalsamhället. Det är då viktigt med ett tydligt nerifrån-upp perspektiv, ett fokus på var arbetet utförs.

Tyvärr skärs det för närvarande ner på såväl lokalpressens kultursidor som på studieförbundens medel. Det gör bibliotekens arbete än viktigare och vi anser att de kan skapa en aktiv litteraturscen som i en allt högre utsträckning lyfter fram den lokala författaren tillsammans med en fortsatt satsning även på nationella och internationella författare.

Vi tror på en ökad satsning på lokala författare (såväl poesi och prosa som sakprosa). Lokala författare har en självklar publik i bekanta och grannar och kan med ett proaktivt arbete säljas in till många fler än så. I bästa fall med stöd av lokal press (vi hoppas på ett stopp på nedskärningar av lokalpressens kultursidor). Lokala poeter och författare blir gärna en inspiration och föredöme för unga i staden. Med en satsning på lokala författare blir bibliotek en plattform för nästa generation litteraturskapare. Det kan ske med såväl presentationer som skaparverkstäder som med bokcirklar. Engagera

gärna lokala författare som inledare av kommunala och regionala konferenser, kommunfullmäktigesammanträden med mera.

Skolverksamhet kan stödjas med möjlighet att ta in författare i sin undervisning. Att göra litteratur relevant är ett sätt att stötta det läsfrämjande arbete som behövs i skolan med hänvisning till minskad läsförståelse i återkommande PISA-rapporter och även kopplat till Medieinstitutets rapportering om att unga själva tycker att de läser för lite. Det är sedan länge etablerat att kontinuerlig läsning i ung ålder har en avgörande effekt för vårt ordförråd och att läsning i skolan har en utjämningsseffekt i relation till socioekonomisk bakgrund. Forskning har också visat hur läsning påverkar vår hälsa positivt på olika vis. Vi kan se att författare kan ha en relevant roll i skolan för att lyfta litteraturen och läsning generellt, men också genom att utifrån sin expertis lära ut hur man gestaltar en erfarenhet genom det skrivna språket och träna på språk och att förstå ord och större begrepp. Vi kan se att författare kan förmedla komplex och sammansatt kunskap om svåra saker som politik, klimat, identitet, relationer och ung sexualitet, anorexi och självskadebeteende med mera genom både romaner och sakprosa. Vi är experter på våra områden och kan lära ut kunskap genom läsning och samtal.

Exempel på konkret verksamhet som kan vara understödd av regionens mål och medel:

- Med ett proaktivt arbete skulle varje lokalt bibliotek kunna skapa flera tiotals bokcirklar baserade på lokala författares verk och om medel finns med dessa författares medverkan. På så vis förstärks aktivt en lokal kulturvärld. Om material av lokala författare finns bör detta användas.
- Alla skolelever skulle varje termin i någon form av workshop kunna möta minst en lokal poet och en lokal författare för att utveckla sin fantasi, sitt skapande och inte minst sitt språk. Detta för att verkningsfullt kunna uttrycka känslor, behov och åsikter. Men också för att levandegöra litteratur och dess relevans.

- **En inkluderande syn på digital tillgång och medskapande**

Digitala lösningar på biblioteken är enligt vår uppfattning till för att bevara, kommunicera, inkludera, dela och utveckla; lärande, kunskap och insikt. Det gäller att ta tillvara de möjligheter som ligger i användning av digital teknik; att få invånarna till aktiva, kreativa och bidragande medborgare i den virtuella världen. I Kulturplanen: Arbetet med invånarnas digitala delaktighet är ett viktigt demokratiuppdrag.

En verksamhet som i huvudsak erbjuder tillgång ("tillgängligt för alla") når i huvudsak de privilegierade, de som redan har ett kulturellt, socialt och ekonomiskt

kapital. För att nå de andra, med syftet att vara verkligt inkluderande och därmed försöka få med ”alla”, krävs en uppsökande och proaktiv verksamhet vid till exempel biblioteken. Som, precis som det understryks i Kulturplanen, samverkar med andra lokala och regionala aktörer. En verksamhet i konkreta måldrivna projekt som syftar till att etablera hållbara självdrivande verksamheter. Det sker genom att involvera och engagera människor i lokalsamhället med de resurser som finns till förfogande tills man tillsammans hittar det som berikar den enskilde respektive lokalsamhället. För att detta ska komma till stånd i en större skala krävs ett större fokus på lokal medverkan, en medvetenhet om utmaningarna och en utveckling av nya arbetsformer. För en minskad polarisering och en levande demokrati är detta arbete av yttersta vikt. Det kan vara värt att påpeka att, enligt vår uppfattning, informationsteknologi i mångt och mycket är mer ett medel än ett mål gällande bibliotekens kärnuppgifter.

Biblioteken är den ”tredje platsen”, inte arbete, inte hem. En plats för eftertanke, inspiration, insikt, kunskap och skapande. Ofta individuellt, ibland i samverkan. Vi anser att den tredje platsen också kan skapas digitalt. Det lokala biblioteket arbetar med lokalbefolkningen för att digitalt erbjuda tjänster för just eftertanke, inspiration, insikt, kunskap och skapande. Här finns också stora möjligheter att engagera kommuninvånaren som till exempel kan delta i lärande- och bokcirklar, dela med sig av litteraturtips, skapande och berättelser som bidrar till lokalhistorien. Detta kan stödjas av centrala digitala tjänster men arbetet för att nå, inkludera och engagera sker i huvudsak lokalt, därav att den tredje digitala platsen måste skapas lokalt.

Exempel på konkret verksamhet som kan vara understödd av regionens mål och medel:

- Fysiska kunskapscirklar i digitalt lärande i bostadsområden där människor träffas (hemma, fritidsgårdar, bibliotek) för att antingen lära sig grunder i informationsteknologi eller utveckla specialområden. På båda nivåerna är detta folkbildning eller om man så vill ”lära för livet”, ett av bibliotekens kärnområden. Det finns människor därute som har kunskaper och som gärna delar med sig av dem. Att bistå dessa kunskapscirklar med rätt material, när det behövs, är bibliotekariens specialkompetens.
- Författarledda digitala bildningscirklar som: Skriv ditt liv, Livets haiku, Poesi i mörker och ljus, Din första novell, Skapa en romans inre liv, Ge ut en bok och så vidare. Kulturinstitutionerna verkar som aktivitetsmotor och plattform.

- **En integrering av folkbildningsidén i biblioteksverksamheten**

Vi är övertygade om att bibliotek omfattar den tanken och att det ingår i deras biblioteksplaner. Vi ser gärna denna koppling - bibliotek, litteratur, folkbildning - även

i den regionala kulturplanen eftersom det bland annat öppnar upp för våra författares verk. Sakprosa men också romaner när de är adekvata förmedlare av insikter om lokalhistoria, historia, samhällsbyggnad, framtid med mera. Biblioteken är en folkbildningens lägereld. Stöd bibliotek, föreningsliv, studieförbund att boka författare som kan utveckla dessa teman i presentationer och studiecirklar.

Författarcentrum Syd arbetar för att erbjuda författare utvecklingsmöjligheter eftersom kompetenshöjande aktiviteter ofta saknas då många författare arbetar enskilt, till skillnad från andra i arbetslivet. Vi ser att biblioteket skulle kunna vara en del av och en partner i det arbetet, för etablerade författares utveckling (och som plantskola för att skapa framtidens, som vi nämnde i punkten ovan).

- **Att så långt möjligt implementera idén om att ständigt skala upp**

Mycken kulturverksamhet baseras på skattemedel. Det är en självklarhet i den samhällsbildning vi valt och är ett verktyg för en bättre värld för oss alla. Eftersom det är allas vår gemensamma kassa ska den tas väl tillvara och ska vara lätt att försvara. Som någon uttryckte det (ungefär): Vi har inte kultur för att generera kapital, vi genererar kapital för att skapa kultur. Det är därför av stor vikt att vi ständigt ser över hur vi kan få ut det bästa möjliga av skattemedlen. Det gäller både i det mindre sammanhanget (som upprepas om och om igen) med den invånare som får en själsomvändande upplevelse av att höra den lokala poeten Illari Joswikowskas poesi eller en lokalhistorisk förankring av att läsa romanen Underdog eller den fantastiskt verkningsfulla satsningen där varje år, under ledning av musikpedagogen [Annika Josefsson](#), samtliga över 2000 förskolebarn i femårsåldern i Malmö lär sig sånger som de sedan uppträder med på Malmö Live. Det är skala det. På regional nivå kan det vara idé att understryka värdet av att skala upp, att sätta höga inkluderande mål för verksamheten.

Andra exempel på konkret verksamhet som kan vara understödd av regionens mål och medel och där målet är att engagera så många som möjligt:

- Alla ungdomar i kommunen som fyllt 14 år skall behärska en videoinspelning från ax till limpa, från manus till presentation i olika kanaler. Ett samarbete mellan skola och bibliotek i kommunen (finns exempel i Skåne på liknande projekt). Manusdelen är här väsentlig och författare i trakten kan bidra till att skapa filmbara manus.
- Minst 80% av aktiviteterna under ett biblioteks paraply hålls av lokalsamhället, företrädesvis ungdomar. Lokala författare (här rör det biblioteksverksamhet) kan tjänstgöra som mentorer/ansvariga.
- Alla skolelever ska varje termin i någon form av workshop möta minst en lokal poet och en lokal författare för att utveckla sin fantasi, sitt skapande och inte

minst sitt språk. Detta för att verkningsfullt kunna uttrycka känslor, behov och åsikter.

Litteratur är en viktig del av den regionala kulturen och författaren en viktig del av det lokala kulturlivet. Kultur är både en sammanbindande och utvecklande kraft för världen, nationen och de lokala samhällen som var och en av oss verkar i. Litteratur har den fantastiska förmågan att det erbjuder övning i abstrakt tänkande, fantasi och kreativitet, inlevelseförmåga och empati - utöver att den ger verktyg att öva egenskaper som är avgörande för vår framtid, både som samhälle och individer. Författarcentrum Syd ser hur både poesi, prosa och sakprosa kan göra skillnad, exempelvis när vi kan skapa *initierade samtal mellan författare* som vid krigsutbrottet när Ryssland invaderade Ukraina, eller som när vi kan lyfta och levandegöra *nationella minoriteter* genom att sätta författare på scenen, eller som när vi kan använda författare och litteratur för att aktivera gymnasieungdomar som i *Jag skriver i dina ord*, eller kan skapa lokalt engagemang som genom *litteraturdagar* på Öland eller i Blekinge, eller skapar utbudsdagar som hjälper förmedlare att göra det mesta och bästa av ett författarbesök, eller som när vi visar att litteratur är för alla som med vår funkinkluderande dag *Böcker som funkar*, eller verkar för livslångt lärande genom fördjupande bokcirklar med författaren på plats i *Bokbildning pågår*. Det finns så mycket erfarenheter och kunskaper som skulle kunna växa, spridas och komma fler till gagn.

Vi tackar för möjligheten att sända in detta yttrande!

Författarcentrum Syd genom

Karin Salmson
ordförande

Boris Zetterlund
kassör

Emma Fager Malmström
verksamhetsledare

Författarcentrum är en ideell organisation för yrkesverksamma författare.
Föreningen bildades 1967 och har till syfte att föra ut litteraturen i samhället.

Författarcentrum Syd, Friisgatan 15B, Malmö
www.forfattarcentrum.se/syd